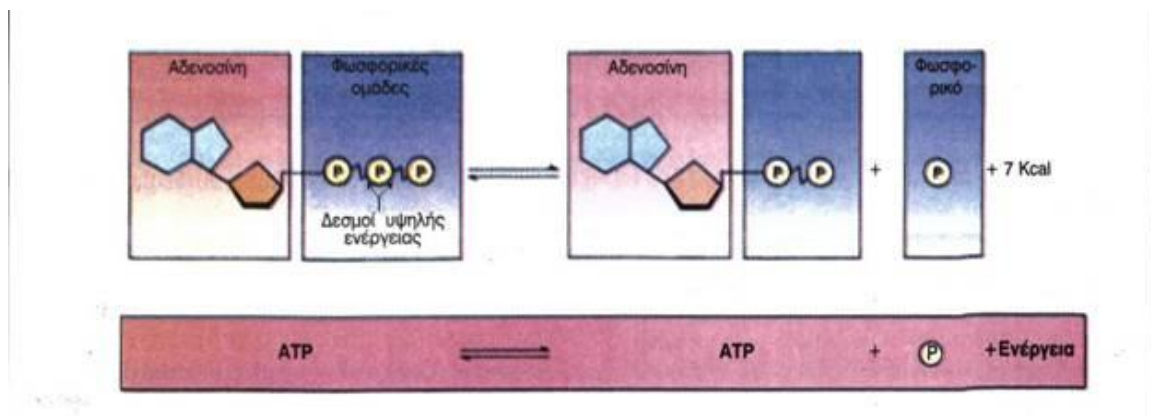

3.1 Ενέργεια και οργανισμοί

Όλοι οι οργανισμοί με εξαίρεση τους φωτοσυνθετικούς εξασφαλίζουν την απαραίτητη ενέργεια διασπώντας θρεπτικές ουσίες που περιέχονται στην τροφή τους. Αντίθετα οι φωτοσυνθετικοί, δεσμεύουν ηλιακή ενέργεια και με τη βοήθεια ανόργανων ενώσεων, που προσλαμβάνουν από το περιβάλλον, συνθέτουν τις απαραίτητες θρεπτικές ουσίες. Για να αξιοποιηθούν από τους οργανισμούς η ενέργεια και τα υλικά, μετατρέπονται σε ενώσεις. Οι χημικές αντιδράσεις που πραγματοποιούνται στον οργανισμό συνιστούν το μεταβολισμό, με τον οποίο διατηρούνται σταθερές οι συνθήκες λειτουργίας του παρά τις εξωτερικές μεταβολές. Ο μεταβολισμός διαιρείται στον καταβολισμό, κατά τον οποίο αντιδρούν και διασπώνται πολύπλοκες ουσίες σε απλούστερες και αποδίδεται ενέργεια και στον αναβολισμό όπου αντιδρούν και συνθέτονται πολύπλοκες χημικές ουσίες από πιο απλές και απορροφάται ενέργεια.

Μεταφορά ενέργειας στα κύτταρα

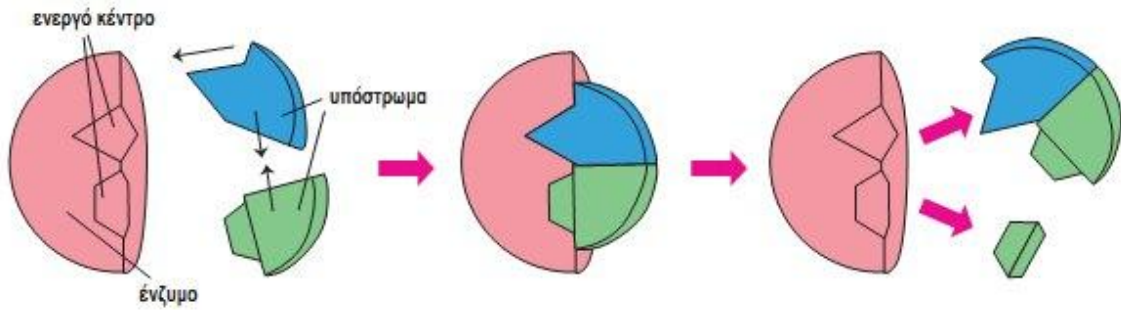
Στο κύτταρο, η ενέργεια που παράγεται από αντιδράσεις διάσπασης μεταφέρεται στο σημείο που καταναλώνεται, που γίνονται δηλαδή αντιδράσεις σύνθεσης, με τη σύζευξη εξώθερμων με ενδόθερμες αντιδράσεις. Για τη μεταφορά χημικής ενέργειας λοιπόν, χρησιμοποιείται κυρίως το τριφωσφορικό νουκλεοτίδιο, τριφωσφορική αδενοσίνη (ATP). Οι χημικοί δεσμοί που ενώνουν τις δύο τελευταίες φωσφορικές ομάδες ονομάζονται δεσμοί υψηλής ενέργειας καθώς περικλείουν μεγάλο ποσό ενέργειας. Το ATP σχηματίζεται από το ADP (διφωσφορική αδενοσίνη). Το ATP καλείται ενεργειακό νόμισμα και σχηματίζεται από ενέργεια που προέρχεται από την κυτταρική αναπνοή και τη φωτοσύνθεση.

3.2 Ένζυμα-Βιολογικοί καταλύτες

Μηχανισμός δράσης των ενζύμων

Ενέργεια ενεργοποίησης ονομάζεται η ενέργεια που απαιτείται για την πραγματοποίηση των περισσότερων χημικών αντιδράσεων. Τα κύτταρα διαθέτουν μηχανισμό μείωσης της ενέργειας ενεργοποίησης των μεταβολικών τους αντιδράσεων, ο οποίος στηρίζεται στη δράση των ενζύμων. Χάρη στην παρουσία των ενζύμων στις αντιδράσεις, η ταχύτητά τους αυξάνεται ακόμη και μέχρι 100.000.000 φορές, γεγονός που επιτυγχάνεται με τον κατάλληλο προσανατολισμό των αντιδρώντων μορίων ή μορίων-υποστρωμάτων, που γίνεται στο ενεργό κέντρο του ενζύμου. Επειδή τα υποστρώματα συνδέονται με το ένζυμο, οι δεσμοί των αντιδρώντων μορίων γίνονται ασταθείς και «σπάνε» πιο εύκολα, γεγονός που αποτελεί προϋπόθεση για το σχηματισμό των προϊόντων.

Ιδιότητες των ενζύμων .

Οι κυριότερες ιδιότητες των ενζύμων, ως πρωτεϊνικών μορίων, είναι οι εξής:

1) Η καταλυτική τους δράση καθορίζεται από την τριτοταγή δομή του πρωτεϊνικού μορίου τους.

2) Δρουν πολύ γρήγορα.

3) Παραμένουν αναλλοίωτα και μετά το τέλος της αντίδρασης μπορούν να ξαναχρησιμοποιηθούν πολλές φορές.

4) Εμφανίζουν υψηλό βαθμό εξειδίκευσης. Δρουν συνήθως σε ένα μόνο συγκεκριμένο υπόστρωμα. Συγκεκριμένα κάθε ένζυμο καταλύει μια μόνο χημική αντίδραση ή μία σειρά από πολύ συγγενικές αντιδράσεις.

5) Η δραστηρότητά τους επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες.

Τα ένζυμα ανάλογα με το χώρο δράσης τους, διακρίνονται σε ενδοκυτταρικά και εξωκυτταρικά.

Ονομάζονται είτε με την προσθήκη της κατάληξης -άση στο όνομα του υποστρώματος στο οποίο δρουν είτε από τον τύπο της αντίδρασης που καταλύουν.

Παράγοντες που επηρεάζουν τη δράση των ενζύμων

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη δράση των ενζύμων είναι οι εξής:

A) Η θερμοκρασία.

Τα περισσότερα ένζυμα δρουν άριστα σε θερμοκρασίες μεταξύ 36 C-38 C. Αν αυξηθεί η θερμοκρασία μειώνεται η δραστηρότητα των ενζύμων οπότε ελαττώνεται η ταχύτητα της αντίδρασης.

B) Το pH.

Στα περισσότερα ένζυμα η ιδανική τιμή pH κυμαίνεται μεταξύ των τιμών pH 5 και pH 9. Σε ισχυρά όξινο ή ισχυρά αλκαλικό περιβάλλον προκαλείται μερική ή ολική καταστροφή αυτών.

Γ) Η συγκέντρωση του υποστρώματος.

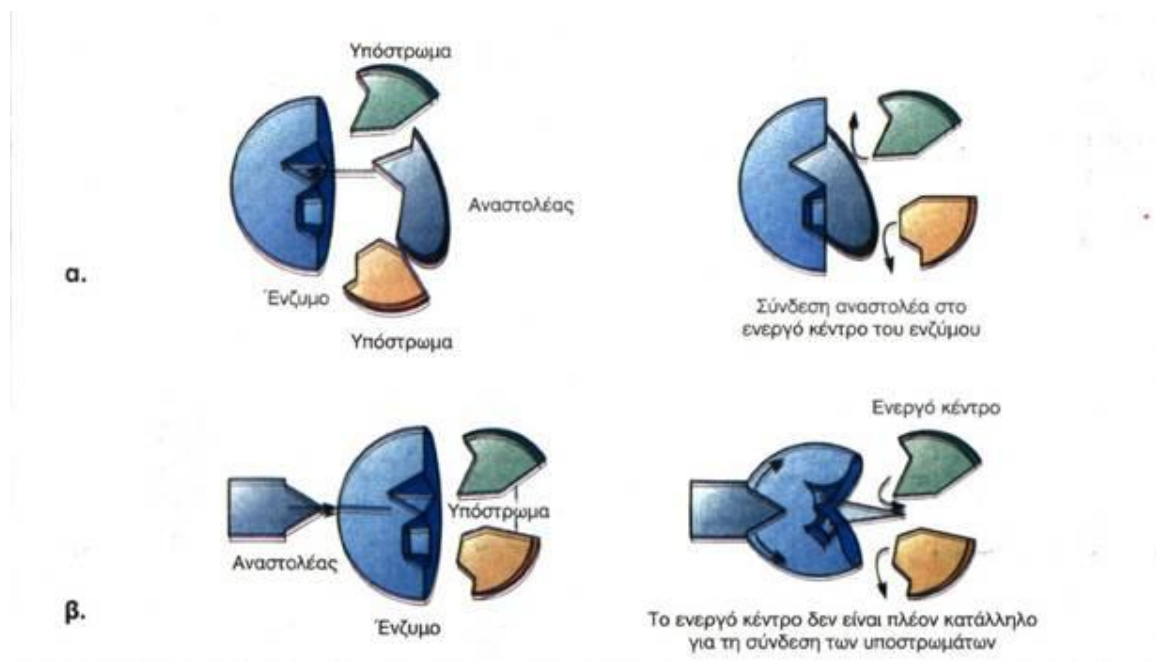
Η αύξησή της οδηγεί στην αύξηση της ταχύτητας της αντίδρασης, ωστόσο η υπερβολική της αύξηση οδηγεί στην πλήρη κάλυψη του ενεργού κέντρου από το υπόστρωμα.

Δ) Η συγκέντρωση του ενζύμου.

Με την αύξησή της αυξάνεται η ταχύτητα της αντίδρασης.

Αναστολείς της δράσης των ενζύμων

Υπάρχουν μη αντιστρεπτοί και αντιστρεπτοί αναστολείς, δηλαδή ουσίες που αναστέλλουν τη δράση των ενζύμων.

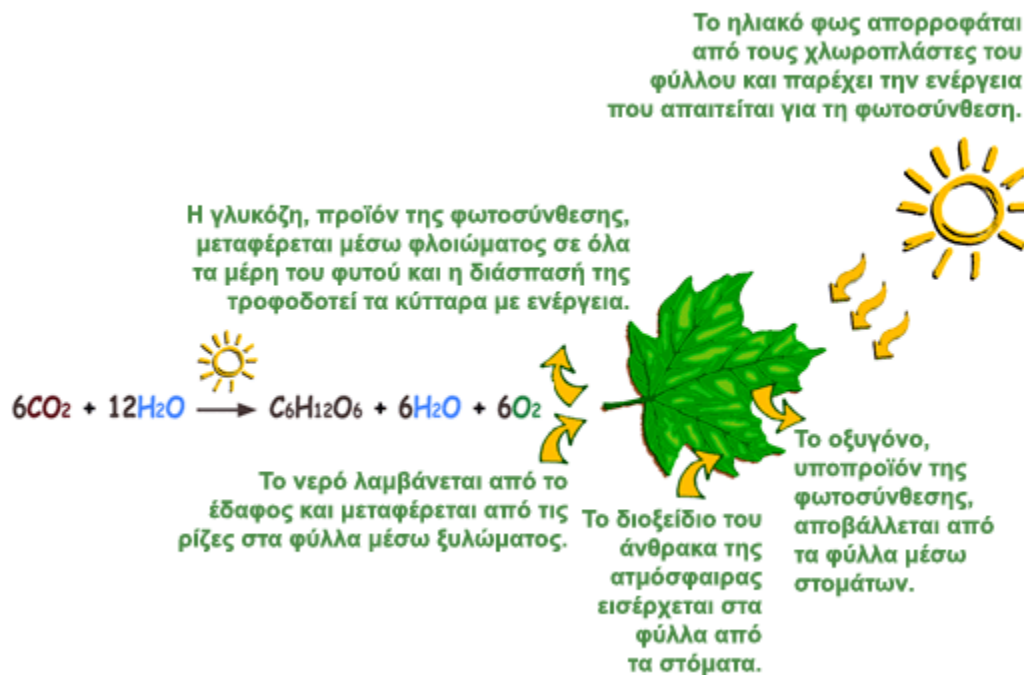
Συμπαράγοντες ενζύμων

Κάποια ένζυμα είναι δραστικά μόνο με την παρουσία των συμπαράγοντων, δηλαδή κάποιων ανόργανων ιόντων ή οργανικών ενώσεων. Τα συνένζυμα ανήκουν στις οργανικές ενώσεις και είτε είναι βιταμίνες είτε στο μόριό τους βιταμίνες.

Εφαρμογές των ενζύμων

Στην προσπάθεια βελτίωσης του ανθρώπινου βιοτικού επιπέδου συντελούν οι εφαρμογές της Βιοχημείας, της Βιοτεχνολογίας και της Βιοϊατρικής.

3.3 Φωτοσύνθεση

Αυτότροφοι και ετερότροφοι οργανισμοί

Φωτοσύνθεση ονομάζεται η διαδικασία μετατροπής της παγιδευμένης φωτεινής ενέργειας από τους φωτοσυνθετικούς οργανισμούς σε χημική και η αποθήκευσή της σε οργανικά μόρια παραγόμενα από αυτούς.

Η δέσμευση της φωτεινής ενέργειας γίνεται από τις φωτοσυνθετικές χρωστικές, οι οποίες βοηθούν στη σύνθεση υδατανθράκων.

Οι φωτοσυνθετικοί οργανισμοί χαρακτηρίζονται αυτότροφοι ή παραγωγοί. Ενώ οι οργανισμοί που προσλαμβάνουν έτοιμες από το περιβάλλον τους τις απαραίτητες οργανικές ενώσεις, χαρακτηρίζονται ετερότροφοι ή καταναλωτές.

Φωτοσυνθετικοί οργανισμοί είναι εκείνοι που διαθέτουν φωτοσυνθετικές χρωστικές.

Σημασία της φωτοσύνθεσης

Η ύλη ακολουθεί κυκλική πορεία στο οικοσύστημα και οι οργανισμοί αλληλοεξαρτώνται. Οι ετερότροφοι οργανισμοί τρέφονται με τις παραγόμενες οργανικές ουσίες από τους φωτοσυνθετικούς. Οι αποικοδομητές (ετερότροφοι οργανισμοί) τρέφονται με τους νεκρούς οργανισμούς, τα απεκκρίματα και τα φυτικά τμήματα.

Το φύλλο ως όργανο φωτοσύνθεσης των φυτών

Το φύλλο έχει δύο επιδερμίδες, την πάνω και την κάτω, καλυπτόμενες συνήθως από εφυμενίδα. Ανάμεσά τους βρίσκεται το μεσόφυλλο, που διασχίζεται από αγγεία, τα κύτταρα του οποίου διαθέτουν πολλούς χλωροπλάστες. Στην κάτω επιδερμίδα βρίσκονται μικρά ανοίγματα, τα στόματα, που περιβάλλονται από ζευγάρια καταφρακτικών κυττάρων. Εισέρχεται ατμοσφαιρικό διοξείδιο του άνθρακα και νερό μαζί με ιόντα, χρήσιμα στη σύνθεση ουσιών. Κατά τη φωτοσύνθεση παράγεται οξυγόνο, το οποίο εξέρχεται στην ατμόσφαιρα.

Ορατό φως- φωτοσυνθετικές χρωστικές

Στα ανώτερα φυτά, οι φωτοσυνθετικές χρωστικές που δεσμεύουν τη φωτεινή ακτινοβολία, βρίσκονται μέσα στα grana των χλωροπλάστων και ανήκουν στις χλωροφύλλες και στα καροτενοειδή. Οι χλωροφύλλες είναι οργανικές ενώσεις και φέρουν ένα άτομο μαγνησίου.

Οι φωτοσυνθετικοί οργανισμοί χάρη στη μεγάλη ποικιλία φωτοσυνθετικών χρωστικών που περιέχουν, αξιοποιούν όσο περισσότερες ακτινοβολίες του ορατού φωτός μπορούν.

Πορεία της φωτοσύνθεσης

Η φωτοσύνθεση διαιρείται στη φωτεινή φάση και στη σκοτεινή φάση. Κατά την πρώτη, χρησιμοποιείται η φωτεινή ενέργεια για τη σύνθεση μορίων ATP και τη δημιουργία

υδρογόνου. Κατά τη δεύτερη, τα μόρια του ATP και του υδρογόνου χρησιμοποιούνται για τη μετατροπή του διοξειδίου του άνθρακα σε υδατάνθρακες.

Φωτεινή φάση

Τα μόρια χλωροφύλλης δεσμεύουν φωτεινή ενέργεια και διεγείρονται. Στη συνέχεια αποδιεγείρονται, αποδίδοντας ενέργεια, που προκαλεί τον ιονισμό άλλων μορίων χλωροφύλλης.

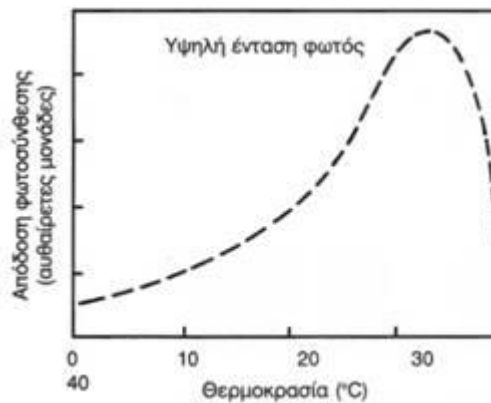
Η ενέργεια προκαλεί τη διάσπαση μορίων νερού σε υδρογόνο και οξυγόνο, ενώ ταυτόχρονα δημιουργείται ATP από ADP. Το οξυγόνο ελευθερώνεται στην ατμόσφαιρα και το υδρογόνο δεσμεύεται από τα μόρια του συνενζύμου NADP, τα οποία μετατρέπονται σε NADPH. Το ATP και το NADPH χρησιμοποιούνται στη σκοτεινή φάση.

Σκοτεινή φάση

Αρχικά μια πεντόζη δεσμεύει διοξείδιο του άνθρακα. Έπειτα γίνεται μια σειρά αντιδράσεων και με τη βοήθεια των μορίων ATP και του NADPH, παράγονται γλυκόζη και άλλες ουσίες.

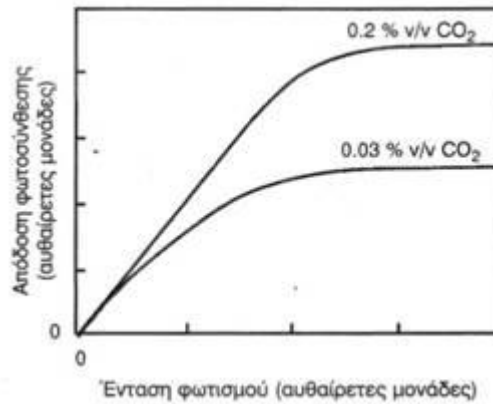
Μέρος της γλυκόζης αποθηκεύεται στους αμυλοπλάστες.

Παράγοντες που επηρεάζουν την απόδοση της φωτοσύνθεσης

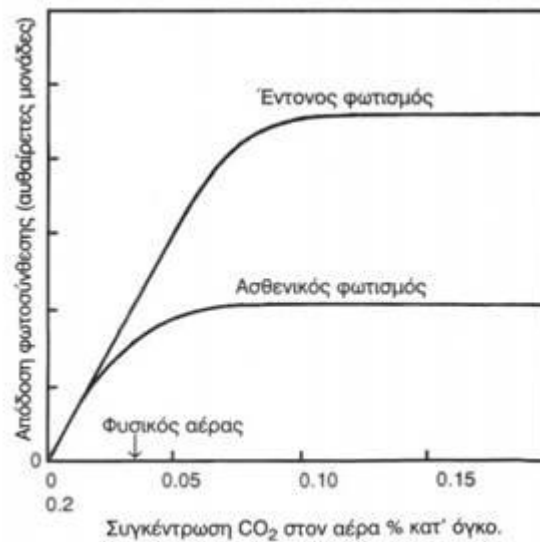
1) Η θερμοκρασία

Γενικά όταν αυξάνεται η θερμοκρασία, αυξάνεται και η απόδοση της φωτοσύνθεσης, ενώ όταν ξεπεράσει τους 30 C η απόδοσή της μειώνεται.

2) Το φως

Γενικά με την αύξηση της έντασης του φωτός, αυξάνεται και η απόδοση της φωτοσύνθεσης.

3) Το διοξείδιο του άνθρακα

Γενικά όταν αυξάνεται η συγκέντρωση του διοξειδίου του άνθρακα στον αέρα, αυξάνεται και η απόδοση της φωτοσύνθεσης.

4) Το νερό

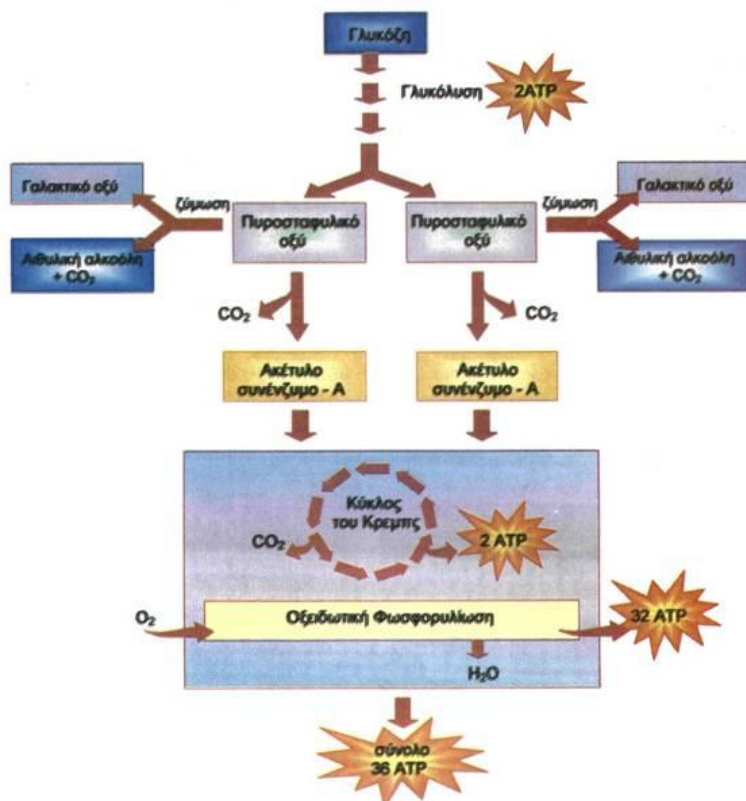
Με την έλλειψη του νερού αλλά και με το κλείσιμο των στομάτων μειώνεται η απόδοση της φωτοσύνθεσης.

5) Τα ανόργανα άλατα

Όταν εκλείπουν από το έδαφος ανόργανα άλατα, η απόδοση της φωτοσύνθεσης είναι μειωμένη.

3.4 ΚΥΤΤΑΡΙΚΗ ΑΝΑΠΝΟΗ

Οι οργανισμοί για να επιβιώσουν χρειάζονται ενέργεια. Η κυτταρική αναπνοή είναι η διαδικασία μέσα από την οποία οι οργανισμοί εξασφαλίζουν την ενέργειά τους από τις οργανικές ουσίες των τροφών, δεσμεύοντας μέρος από αυτή σε μόρια ATP.

Υπάρχουν δύο διαδικασίες απελευθέρωσης ενέργειας στο κύτταρο:

- **Αερόβια αναπνοή** (παρουσία οξυγόνου)
- **Αναερόβια αναπνοή** (απουσία οξυγόνου)

Πρώτη ύλη και για τις δύο διαδικασίες είναι η γλυκόζη η οποία γι. αυτό το λόγο ονομάζεται βασικό αναπνευστικό υπόστρωμα.

Και στις δύο διαδικασίες επιτυγχάνεται η σταδιακή απελευθέρωση ενέργειας που είναι εγκλωβισμένη στο μόριό της, μέσω μιας σειράς οξειδοαναγωγικών αντιδράσεων. Οι αντιδράσεις αυτές συμβαίνουν όταν αφαιρούνται ηλεκτρόνια από ένα άτομο και μεταφέρονται σε άλλο άτομο. Τα ηλεκτρόνια στις οξειδοαναγωγικές αντιδράσεις συνήθως μεταφέρονται σε συνδυασμό με πρωτόνια ως άτομα υδρογόνου. Τα ηλεκτρόνια που διακινούνται σ' αυτές τις αντιδράσεις είναι ενεργοποιημένα και εξαναγκάζονται να ανέλθουν σε ανώτερες στιβάδες στα άτομα που έχουν αναχθεί. Σε πολλές περιπτώσεις η μεταφορά ενέργειας στα κύτταρα γίνεται μέσω οξειδοαναγωγικών αντιδράσεων.

Το συνολικό ενεργειακό κέρδος από κάθε κύκλο του κιτρικού οξέος είναι:

1. Άμεσο ενεργειακό κέρδος 1 μόριο ATP
 2. Έμμεσο ενεργειακό κέρδος 3 μόρια NADH και 1 μόριο FADH₂
- Για κάθε μόριο γλυκόζης χρειάζονται 2 κύκλοι του Krebs άρα το κέρδος είναι διπλάσιο. Τελικά τα e⁻ τα οποία μεταφέρονται από τα

NADH και FADH₂ θα απελευθερωθούν για να λάβουν μέρος στην τελική οξείδωση.

ΑΝΑΕΡΟΒΙΑ ΑΝΑΠΝΟΗ - ΖΥΜΩΣΕΙΣ

Ορισμένα βακτήρια, μύκητες και μερικά φύκη χρησιμοποιούν άλλη διαδικασία απελευθέρωσης ενέργειας στο κύτταρο, τη ζύμωση. Η διαδικασία αυτή δεν έχει ως τελικό δέκτη ηλεκτρονίων το οξυγόνο αλλά κάποια οργανική ουσία. Το οξυγόνο επομένως, δεν είναι απαραίτητο και γι. αυτό η διαδικασία γίνεται αναερόβια. Οι ζυμώσεις δηλαδή είναι αναερόβιες βιοχημικές οδοί που δεν περιλαμβάνουν σύστημα μεταφοράς ηλεκτρονίων.

• Αλκοολική ζύμωση

Ορισμένοι μύκητες διαθέτουν, ως ευκαρυωτικοί οργανισμοί, μιτοχόνδρια και μπορούν να κάνουν αερόβια αναπνοή. Αν όμως δεν υπάρχει διαθέσιμη ποσότητα οξυγόνου, τότε προχωρούν προς αλκοολική ζύμωση. Διαθέτουν το ένζυμο *καρβοξυλάση*, *πυροσταφυλική* που καταλύει την αντίδραση μεταξύ πυροσταφυλικού οξέος και H⁺, αφαιρώντας CO₂ και δίνοντας ως προϊόν την ακεταλδεΐδη. Το NADH που παράχθηκε από τη γλυκόλυση δίνει το υδρογόνο του στην ακεταλδεΐδη ανάγοντάς την σε αιθανόλη.

• Γαλακτική ζύμωση

Άλλες ομάδες βακτηρίων και μυκήτων ακολουθούν άλλη βιοχημική οδό, τη γαλακτική ζύμωση. Σ.

αυτήν το NADH που παράγεται από τη γλυκόλυση μεταφέρει το υδρογόνο του απευθείας στο

πυροσταφυλικό οξύ και το ανάγει σε γαλακτικό οξύ.

